

ԼՈՌԵՑԻ ՍԱՔՈՆ

I

Էն Լոռու ձորն է, ուր հանդիպակաց
 Ժայռերը՝ խորունկ նոթերը կիտած՝
 Դեմ ու դեմ կանգնած, համառ ու անթարթ
 Հայացքով իրար նայում են հանդարտ:

- 5 Նըրանց ոտքերում՝ գազազած գալի՝
 Գալարվում է գիժ Դե-Բեդը մոլի,
 Խելագար թըռչում քարերի գըլխով,
 Փըրփուր է թըքում անզուսպ երախով,
 Թըքում ու զարկում ժեռուտ ափերին,
 10 Փընտրում է ծաղկած ափերը հին-հին,
 Ու գոռում գիժ-գիժ,
 — Վա՛շ-վի՛շ, վա՛շ-վի՛շ...

- Մութ անձավներից, հազար ձևերով,
 Քաջքերն անհանգիստ՝ հըտպիտ* ձայներով
 15 Դեի հառաչքին արձագանք տալի,
 Ծաղրում են նըրա գոռոցն ահռելի

*Հըտպիտ - խեղկատակ, ծաղրածու, միմոս

Ու կըրկնում են գիժ-գիժ.

— Վա՛շ-վի՛շ, վա՛շ-վի՛շ...

- Գիշերը լուսնի երկչոտ շողերը
20 Հենց որ մըտնում են էն խավար ձորը՝
Ալիքների հետ խաղում դողալով,
Անհայտ ու մռայլ մի կյանքի գալով՝
Ոգի է առնում ամեն բան էնտեղ,
Շընչում է, ապրում և մութն և ահեղ:
- 25 էս տախտի վըրա աղոթում մի վանք,
էն ժայռի գըլխին հըսկում է մի բերդ,
Մութ աշտարակից, ինչպես զարհուրանք,
Բուի կըռինչն է տարածվում մերթ-մերթ,
Իսկ քարի գլխից, լուռ մարդու նման,
30 Նայում է ձորին մի հին խաշարձան:

II

- էն ձորի միջին ահա մի տընակ:
էնտեղ այս գիշեր Սաքոն է մենակ:
Հովիվ է Սաքոն, ունի մի ընկեր.
Սատանի նման՝ նա էլ էս գիշեր
- 35 Գընացել է տուն: Սարերի չոբան՝
Գյուղիցը հեռու, հազար ու մի բան,
Ով գիտի՝ պարկում շընալի՞ր չըկար,
Ա՞ղ էր հարկավոր ոչխարի համար,
Ուզեց զոքանչի ձըվածե՞ղ ուտել,
40 Թե՞ նըշանածին շատ էր կարոտել —

Ոչխարը թողել՝ գնացել է տուն:
 Այնինչ՝ համկալը հենց առավոտը
 Դեպի սարերը քշեց իր հոտը:
 Ու Սաքոն անքուն,
 45 Թաց տըրեխները հանել է, քերել,
 Գուլպան բուխարու վըրա կախ արել
 Ու թինկը տըվել,
 Մեն- մենակ թըթվել:

III

Թեկուզ և մենակ լինի փարախում,
 50 Աժդահա Սաքոն ընչի՞ց է վախում:
 Հապա մի նայի՛ր հըսկա հասակին,
 Ո՛նց է մեկնըվել: Ասես ահագին
 Կաղնըքի լինի անտառում ընկած:
 Իսկ եթե տեղից վեր կացավ հանկարծ,
 55 Գըլուխը մեխած մահակը ձեռին՝
 Ձեն տարավ, կանչեց զալում շըներին
 Ու բիրտ, վայրենի կանգնեց, ինչպես սար,
 Էնժամ կիմանաս, թե ընչի համար
 Թե՛ գող, թե՛ գազան, հենց դատարկ վախից,
 60 Հեռու են փախչում նըրա փարախից:

Ու իրեն նըման իրեն ընկերներ
 Ապրում են սիրով երեխուց ի վեր:
 Աստծու գիշերը գալիս են հանդեն,
 Փետ են հավաքում, վառում են օդեն,
 65 Շըհուն ու պրկուն խառնում են իրար,
 Ածում են, խաղում, խընդում միալար...

- Բայց խուլ ու խավար օդում էս գիշեր
 Մենակ է Սաքոն ու չունի ընկեր:
 Բուխարու կողքին լուռ թինկը տըված
 70 Մըտածում է նա... ու մին էլ հանկարծ,
 Որտեղից որտեղ, էն ձորի միջին
 Միտն եկան տատի զրույցները հին...
 Միտն եկան ու մեր Սաքոն ա կամա
 Սկսավ մըտածել չարքերի վըրա,
 75 Թե ինչպես ուրախ խըմբով միասին,
 Ծուռը ոտներով գիշերվան կիսին,
 Թուրքերի կանանց կերպարանք առած,
 Երևում են միշտ միայնակ մարդկանց...
 Կամ ինչպես քաջքերն այրերի մըթնից,
 80 Երբ նայում է մարդ քարափի գըլխից
 Կամ թե ուշացած անցնում է ձորով,
 Խաբում են, կանչում ծանոթ ձայներով,
 Ու մարդկանց նըման խընջույք են սարքում,
 Զուռնա են ածում, թըմբուկ են զարկում...
 85 Ու տատի խոսքերն անցյալի հեռվից
 Ուրվաձայն, երկշոտ հընչեցին նորից.

- Կասեն՝ Սաքո՛, մեզ մոտ արի,
 Արի՛ մեզ մոտ հարսանիք.
 Տե՛ս, ինչ ուրախ պար ենք գալի,
 90 Սիրուն-ջահել հարսն-աղջիկ:

Ինձ մոտ արի՝ ձվածեղ անեմ...
 Ինձ մոտ արի՝ բըլիթ տամ...

Ես քո հոգիքիրն... Ես քո նանն եմ...
Ես էլ ազիզ բարեկամ...

95 Սաքո՛, Սաքո՛, մեզ մոտ արի,
էս աղջիկը, տէս, ինչ լավն ա...
Տէս, ինչ ուրախ պար ենք գալի,
Տարա-նի-նա՛... տարա-նա-նա՛՛...

Ու խոլ պատկերներն տըգեղ, այլանդակ,
100 Անհեթեթ շարքով, խուռներամ, անկարգ,
Ծանրաշարժ եկան Սաքոյի դիմաց
Երևութք եղան, անցնում են կամաց,
Խավար ու դանդաղ, ըստվերների պես,
Չար ժրպիտներով ժանտ ու սևերես...

V

105 Սրընթաց պախրա՛, թե գայլ գիշատիչ
Շեշտակի անցավ փարախի մոտով,
Այծյամը հանկարծ մոտակա ժայռից
Անդունդը մի քար գըլորեց ոտով,
Գիշերվան հովից տերևն էր դողում,
110 Երկշոտ մուկի՛կը վազեց պուճախում,
Թե՛ ոչխարների թույլ մընչոցն էր այն,—
Սաքոյին թըվաց, թե մի ոտնաձայն
Եկավ ու կանգնեց փարախի վըրա,
Կանգնեց ու լըռեց...
115 Ականջ դըրավ նա...

- Ո՞վ հող թափեց բուխուրակից...
 էն ո՞վ նայեց լիսածակից...
 էս ո՞վ կըտրից անցավ թեթև,
 Շունչ է քաշում դռան ետև...
 120 — Ո՞վ ես, էհէյ... ի՞նչ ես անում.
 Ի՞նչ ես լըռել, ձեն չես հանում...

- Պատասխան չըկա. լըռության միջում
 Ձորագետն է միայն մըրափած վըշշում:
 — Հա՛, իմացա, Գևոն կըլնի.
 125 Իմ շան ահից ո՞վ սիրտ կանի...
 Վախեցնում է... հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...
 — Գևո՛՛...
 Ձեն - ձուն չըկա:

- Միայն ահավոր լըռության միջում
 130 Ձորագետն է խուլ, մըրափած վըշշում:
 Եվ ո՞վ կըլինի զարթուն այս ժամին.
 Քընած է աշխարհ, քընած է քամին.
 Անքուն չարքերը չեն միայն քընած,
 Վըխտում են ուրախ՝ ձորերը բըռնած,
 135 Խավարում կազմած դիվական հանդես,
 Վազում, վազվըզում ըստվերների պես,
 Մինչև որ մենակ մի մարդ կըգըտնեն,
 Զիչով-քըրքիջով... փարախը մըտնեն...
 Աչքերը հանգչող կըրակին հառած՝
 140 Ծանրը է շնչում հովիվն ահառած,

- Ու վայրի հոգին լեռնական մարդու
 Ալեկոծում է կասկածն ահարկու:
 — Ձէ՛, քամին էր էն... էն գիւի շրվաք...
 էն աստղերն էին աչքերի տեղակ,
 145 Որ լիսածակից ներս էին ընկել...
 Ուզում էր վերև մըտիկ տա մեկ էլ՝
 Ու սիրտ չի անում:
 Ականջ է դընում...
 Գալիս են կըրկին թեթև, կամացուկ
 150 Դըռան ետևից փըսփըսում ծածուկ,
 — էստեղ է նա,
 Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛.
 Տէս-տէս, տէս-տէս.
 Նայիր էսպէս,
 155 Մըտիկ արա՛,
 Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...
 Սաքոն շարժվեց փըշաքաղած,
 Դեպի շեմքը նայեց, դողաց...
 Շըրը՛խկ... հանկարծ դուռը բացվեց,
 160 Թուրք կանանցով տունը լըցվեց,
 Տունը լըցվեց թուրք կանանցով,
 Ճիշ-գոռոցով, հըռհըռոցով...

VII

- Ահռելի ձոր է: Մի կըտոր լուսին
 Նայում է գաղտուկ, թաքչում ամպերում:
 165 էն մութ, ահավոր գիշերվա կիսին
 Վազում է Սաքոն Լոռու ձորերում:

Չարքերը ընկած նըրա ետևից,
Հերարձակ խըմբով, ճիշ-աղաղակով՝
Հասնում են մեջքին, բռնում են թևից,
170 Ջարկում են, զարկո՛ւմ օձի մըտրակով...
Քաջքերն էլ այրից զուռնա-դըհովով
Ճըշում են, կանչում ծանոթ ձայներով.

— Սաքո՛, Սաքո՛, մեզ մոտ արի,
Արի մեզ մոտ հարսանիք,
175 Տէս՝ ինչ ուրախ պար ենք գալի՝
Սիրո՛ւն, ջահել հարսն-աղջիկ:

Ինձ մոտ արի՝ ձվածեղ անեմ...
Ինձ մոտ արի՝ բըլիթ տամ...
Ես քու հոքիրն... ես քու նանն եմ...
180 Ես էլ ազիզ բարեկամ...

Սաքո՛, Սաքո՛, մեզ մոտ արի,
էս աղջիկը, տէս, ինչ լավն ա...
Տէս, ինչ ուրախ պար ենք գալի.
Տարա-նի-նա՛... տարա-նա-նա՛՛...

185 Այնինչ Դեբեդից ալքեր են թըռչում,
Ալիքներն ելնում, ալիքներն ուռչում,
Խավարի միջին ծրփում են կայտառ՝
— Բըռնեցէք, փախա՛վ Սաքոն խելագար...